

A «Vörös emigráció» — Angliában.

«A vörös emigráció» megjelent angolul, «The fugitive Bolsheviks» címen, 440 oldal terjedelmű kötetben. A Napkelet-ben közölt feldolgozáshoz a szerző hosszabb függelékkel, dokumentáriumot csatolt, amelyben az emigránsok fontosabb manifesztumait és cikkeit közli, s ezekben ők maguk a legtalálékosabban jellemzik magyarelles törekvéseiket.

Az angol kiadás, a megjelenése óta eltelt rövid idő alatt is nagy feltűnést keltett, amint az az angol lapok kritikáiból látszik. Londoni és nagy vidéki lapok egyaránt felhívják olvasóik figyelmét a munkára; konzervatívok és liberálisok egyaránt, az előbbieket dicsérve, az utóbbiakat, ha már az előadott események hitelességét kétségbe nem is vonhatják, legalább a «szenvédélyes» hangot kifogásolva. A könyv tartalmát hosszasan, hasábos cikkekben ismertetik; van, amelyik három hangzatos alcímet is tesz az ismertetés élére, pl. a plymouthi «*Western Morning News and Mercury*» (szept. 10.): Harc a bolsevikiek ellen. Magyarország küzdelmes évei. Miért szűntek meg az angol összeköttetések a szovjettel?

A visszhang jellemzésére közlünk néhány lap bírálatából egy-egy részletet.

A *Times* ismételtelen is foglalkozott a könyvvel, előbb a főrészben, majd az irodalmi mellékletben (okt. 15.) Ebben azt írja: «Szellemes olvasnivalót nyújt és mindig élénk képet ad Magyarországnak a háború utáni megpróbáltatásairól.»

Manchester Guardian (szept. 3.) úgy mutatja be, mint amely «rendkívül ér-

dekes, színes elbeszélés a magyar forradalmárok földalatti tervéről, s amely a középeurópai viszonyok tanulmányozóit nagyon fogja érdekelni.»

Aberdeen Press and Journal (aug. 17.) szerint «könyörtelen nyíltsággal megírt gondolatébresztő munka, amelynek minden oldalán a valóság lehetőségét érezzük.»

A ma többségben levő konzervatív párti közvélemény felfogását fejezi ki az «*East Anglian Daily Times*» (aug. 3.)

«Nagyon sok helyen az a vélemény van elterjedve, hogy a bolsevizmus már nem létező hatalom és ennél fogva nem is kell rá gondolni sem. Éppenséggel az ellenkező állásponton van az a figyelemreméltó tanulmány, amely a magyarelles bolsevistamozgalomról szól, s amelyért hálásnak kell lennünk írójának, aki a szegedi egyetem történelem-professzora. Ennek a fontos munkának a végső sorai a következők:

«Vajha belátná már egyszer a polgári társadalom, hogy az emberi kultúra érdekében kötelessége összefognia és a még ingadozó kormányokat rábírni a hivatásos forradalmárok elleni erőteljes, egységes fellépésre! Addig, míg az idő ehhez visszavonhatatlanul el nem múlik és évezredek kultúránk megmentésére az alkalom el nem tűnik.»

Ez a kiáltás a pusztából vajjon visszonzatlanul marad-e? Az idők jele azt mutatja, hogy a nemzetek valami különös bágyadt állapotban vannak, amelyből végtelen nehéz lesz felrázni őket. Mályusz professzor meggyőzően bizonyítja, hogy az ilyen törekvés a legőszintébb és a legmélyebb figyelemre lenne érdemes. Legyen szabad

megjegyezmem, hogy a tényeknek nem egyszerű vázolásáról van itt szó, hanem hűvös és jól megalapozott előadást nyújt a szerző, amely valóban tényeken alapul. A szerző úgy írta meg munkáját, mint ahogy a történetírók szokták, ennél fogva természetes, hogy vádirata mentes mindenféle pártoskodástól. Micsoda vádirat ez! Csak tanulmányozzák át mindazok, akik kissé felületesen látják a dolgokat és valóban csodálatos lesz, ha nem botránkoznak meg a könyv felfedező részletein. Kun Béla és társai igazi színükben jelennek meg előttünk és valóban nagyon nehéz megérteni, hogy férfiak és nők mit tudnak csodálni és nagyrabecsülni az ilyen személyekben, az ilyen cselekedetekben. *E könyv harsonaszerű hangjának el kell hatolnia mindazokhoz, akik civilizációnk jövőjével törődnek.*»

A konzervatív nagy lap, a *Morning Post* (júl. 31.) siet kiemelni a bolsevik propagandának és aknamunkának minden államra veszélyes voltát s nagy szimpátiával emlékezik meg Magyarországról, mint amely legjobban ki volt szolgáltatva a támadásoknak:

«A történetíróknak, akik a jövőben foglalkozni fognak az oroszországi és egyéb országbeli bolsevik mozgalmak emelkedésével, hanyatlásával és bukásával, hasznos anyagot nyújt ez a könyv, amely az általános műveltségű olvasó számára igen is érdekes.

Mályusz professzort főképpen a bolsevik propagandának tüneménye érdekli, amelynek veszélyessége előttünk legelőször 1927-ben jelentkezett, amikor is bebizonyosodott minden kétségen felül, hogy az All Russia Co-operative Societies (Arcos) szervezete valóssággal melegágya volt az angolelles kémkedéseknek és földalatti aknamunkáknak és hogy az orosz szovjetnek az az ígérete, hogy nem avatkozik be az angol belsőügyekbe, végérvényesen hamisnak bizonyult. Közép-Európa valamennyi államának

harcolnia kellett ugyanazon földalatti aknamunka ellen, hosszabb vagy rövidebb időn keresztül, de egyetlen egy államnak sem kellett olyan hatalmas támadások ellen védekeznie, mint Magyarországnak. A küzdelem ott rendkívül erős volt, nemcsak azért, mert a nagy háborúban Magyarország vesztes fél maradt és a világháborúból területeit elveszítve került ki, hanem azért is, mert a bolsevista támadásokat olyan egyének irányították, akik jó néhány hónapon keresztül ténylegesen hatalmukban tartották a kormányzást Kun Béla vezetése alatt.

A rövidség kedvéért ezek az emberek emigránsoknak nevezték magukat, bár ez a kifejezés a hazafias magyarság számára mély és különleges értelmű, minthogy a legszorosabban összefüggésben van a nemzeti szabadságharcok vezetőinek nevével. *Célszerűbb lett volna, hogyha a száműzött bolsevista agitátorok ál-emigránsoknak nevezik magukat.* Mályusz professzor ezt gondolja és ezt hisszük mi is.

Mindjárt a könyv kezdetén a bolsevista forradalom okait pompásan fejti meg a szerző, jöllehet ezek az okok a legtöbb idegen országbeli szemlélő számára szinte megfoghatatlanok. Hogy hogyan ajánlották föl munkálkodásukat Magyarország ellenségeinek, amikor már kívül voltak az országon, ezt a szerző, teljes részletességgel írja le az igazi történetíró tudományos tárgyilagosságával. Manapság már ezeknek az ál-emigránsoknak semmiféle szervezetük nincs és tevékenységük, bár nem szűnt meg teljesen, mindig szűkebb és szűkebb körre szorítkozik. *Mályusz professzor könyve a legmegdöbbentőbb típusoknak arcképgyűjteménye.* Ezek az emberek a krízis idején a társadalmi mélységek fenekéről jöttek elő. Nagyon érdekes az a fejezet, melynek címe: A kommunisták kulturális törekvései, amelyben a szerző, mint szörnyű figyelmeztetést, egy pár izléstelen «szabad verset» közöl a «proletcult» termékei közül.»

A «*Sunday Times*» (szept. 3.) ki-tűnőnek találja a fordítást:

«Nincs jelezve a címlapján, vajjon a Menekülő Bolsevisták eredeti mű-e, vagy fordítás. Ha az előbbi áll, Mályusz professzornak melegen gratulálunk azért, amiért egy idegen nyelvet ilyen mesteri módon kezel. Ha az utóbbi az igaz, a névtelen fordító a legnagyobb dicséretünkre érdemli meg munkájáért, mert úgy olvassuk ezt a könyvet, mintha eredeti lenne.

Mályusz professzor munkájának nem a legcsekélyebb értékességű része az, amikor hosszú oldalakat szentel a bolsevista irodalom részletei idézésére. Nagyon sok intelligens ember azt hinné, hogy sokkal okosabb lett volna, hogyha csendben mellőzte volna ezeket a termékeket, de amilyen borzalmak ezek az irodalmi megnyilvánulások, éppen annyira igazolt közlésük azáltal, hogy pompás világot vetnek íróik lelkivilágára és arra a közönségre, amely számára ezek íródtak. Ezek az írásművek örült trágárságukban éppen olyan távol állnak, minden irodalomtól, mint íróiknak programja, amelyet meg akartak volna valósítani politikai törekvéseikben. Mindkét irányú tevékenységük méltó arra, hogy elmeogyógyászok tanulmányozzák.»

A «*Spectator*» (aug. 22.) szerint az emigránsok működése «kevésbé ismert fejezetei napjaink történetének, jóllehet nagyon érdemesek arra, hogy könyvalakban dolgoztassanak fel s így ez a sötét történet idővel érdekes színt kapjon.» Szerinte «az emigránsok ma már minden jelentőségüket elveszítették».

Cambridge Daily News (aug. 12.):

«Ennek a könyvnek nagy történelmi értéke van. Kimutatja egy különlegesebb meghatározott esetben a forradalmi mozgalmaknak fejlődését és rendszerét. Azonfelül telve van érdekes tényállítással, amelyek olykor a legnagyobb bámulatba ejtenek

bennünket, minthogy ezek a tényállások arról számolnak be, hogyan gondolkoznak némelyek egy új társadalom szervezése tekintetében.»

Ezekből és a többi kritikából is az derül ki, hogy az angol sajtó és közvélemény egy komolyan megírt könyv alapján ismeri meg ezentúl Magyarország legújabbkori, háború utáni történetét. A Napkelet-nek tehát valóban igaza volt, amikor a tanulmány megjelentetését fontos ügynek, szinte kötelességének találta. S hogy a magyar igazság, minden ellenkező kísérettel propaganda dacára hogyan győz, ha lassan is, a nehezen mozduló angol társadalomban, arra jellemző a vörös emigrációval kapcsolatban a *Saturday Review*-ben Somerset de Chair-nek felszólalása. A lap aug. 29-iki számában egy névtelen kritikus, ismeretve a könyvet, ezt a kísérettel barátkijelentést tette:

«Van egy olyan politikai csoport, amely bizonyos, általunk nem ismert tényekre alapítva gondolkodását, úgy tekint Magyarországra, mintha nem Magyarország lett volna a kettős monarchiának rossz szelleme és azt hiszi, hogy Magyarország becsületesebb gondolkodású áldozata volt annak a tragikus összeomlásnak, amelyben ő csak jelentéktelen szerepre szorított. Magyarország jelenlegi helyzetét csak önmagának köszönheti és azt az általános rokonszenvenélküliséget, amely cselekvő és szenvedő irányban megmutatkozik valamennyi szomszédja részéről, méltán érdemelte ki nagyraevágó kíméletlenségének esztendeiben. És ha azok, akik gyűlölik Magyarországot, pártfogolják az emigránsokat, ez nem föltétlenül abból következik, mintha szándékaik tisztességében, vagy az általuk hirdetett eszmék jóságában hinnének, hanem mert azt tartják, hogy egy proletárköztársaság országaik határán biztonságosabb szomszéd lenne, mint a magyar arisztokrácia, amely teljesen a

régi magyar királyság, csak a neve változott meg.»

Erre Somerset de Chair, az angol ujságolvasó tipikus képviselője, tollat fog és levelet ír a szerkesztőségnek, tiltakozva a Magyarországot ért igazságtalan támadás ellen; a szerkesztőség pedig a levelet — angol szokás szerint — közli is (szept. 26.). Ebből a levélből közöljük az alábbi, rendkívül jellemző részeket:

«A bíráló magyarellenes állításai feltétlenül ellentmondást váltanak ki mindazok részéről, akik csak valamennyire is ismerik Közép-Európa dolgait.

Történelmi közhely, amelyet nem magyarok, hanem a hivatalos (német és osztrák) közlemények hoztak nap-

világra a háború után, hogy egyetlen egy nemzet volt, amelynek miniszterelnöke a leghatározottabban tiltakozott a háború ellen és amely megtette mindazt, amit megtehetett, hogy eltávoztassa a világ feje felül a veszedelmet — és ez Magyarország volt. Csak akkor tette meg a nemzet becsületesen szövetséges társai iránti kötelességét, amikor lehetetlen volt a háború kitörésének megakadályozása. Végeredményben ez a becsületes kötelesség teljesítése vitte el Magyarországot jelenlegi meg nem érdemelt megcsonkított állapotához.

Mi volt hát más Magyarország, mint «a tragédiának becsületes gondolkozású áldozata?»

Ime, a magyar igazság útja!

Emlékezés Heim Pálra.

A Ma ezernyi lélekölő gonddal küzdő embere, ki nem egyszer megingott már hivatásában, foglalkozásában, társadalmi és szociális helyzetében, sőt — sajnos nem is olyan ritkán — még hitében és nemzeti érzésében is, példaképre szorul, hogy erőt meríthessen és megvívhasa a Holnap életküzdelmeit. Nem is kell és nem is lehet, hogy ez a példakép a foglalkozás vagy hivatás után igazodjék. A kiváló egyéniség személye vagy szelleme, aki emberségével, munkájával, szociális érzésével, tudásával és hívő lelkeivel magasan kiemelkedett embertársai köznapi tömegéből, egyformán mindenkinek utat mutathat.

Az Országos Stefánia Szövetség a közelmúlt napokban leplezte le a társadalom és a tudományos világ színéjének jelenlétében néhai dr. Heim Pál egyetemi tanárnak, a nagy gyermekorvosnak nyugóhelye felett emelt emlékművet s ezzel *maradandó jelet állított egy olyan ember emlékének, akinek szelleme mintaképül és erősítő forrásul szolgálhat mindazoknak, akik ön-*

magukban meginogtak s az életharcban elcsüggednek.

Heim Pál orvosi foglalkozását mindig *hivatásszerűen* végezte és nem volt előtte olyan akadály vagy fáradság, melyet le nem küzdött volna, ha azt betege érdeke megkívánta. Ezt teljes öntudattal tette. Egyik levelében így ír: «Én mindig igyekeztem a betegeknek rendelkezésére állani és odaadtam magamból betegeimnek, amit tudtam s erre szerettem volna mindig megtanítani tanítványaimat». — A tudományos és kutató munkában *küldetés-szerű* szerepet töltött be társadalmunkban. Hihetetlen invencióval, éleslátással és kritikai készséggel végezte és irányította ezt a munkát. — Nemcsak ezek a tulajdonságai, hanem egyénisége és emberi érzése csodás hatással ragadták magukkal mindazokat, akik valaha is szerencsések voltak vele együtt dolgozni. Ez az egyéniségéből kisugárzó s környezetét is megárasztó derű és erő mélységes *vallásos hitéből* eredhetett. Csak az ilyen mélységesen hívő ember állhat a köszikla